

Manastırlı Rızâ Nûrî'nin Tahmîsât-ı Nevbahârım Adlı Eseri

Ahmet AKDAĞ¹

Özet

Hazırlanan çalışmada, 25 Mayıs 1884 tarihinde henüz yirmi bir yaşında iken vefat eden Mehmed Emîn Bey'in gazellerine Manastırlı Rızâ Nûrî'nin yazdığı tahmisler ele alınacaktır. Şiirlerinde Hümâyî ve Aşkî mahlaslarını kullanan Mehmed Emîn Bey'in manzum ve mensur eserleri, Muallim Nâcî'nin teşvikiyle şairin kardeşi Mehmed Ali Bey tarafından bir araya getirilmiş ve yine Muallim Nâcî'nin verdiği Nevbahârım ismiyle 1884 yılında basılmıştır. Eserde mektup, tercüme ve çeşitli mensur parçaların yanı sıra 16 gazel ve Mes'ûd Harâbâtî'ye yazılan 5 nazire yer almaktadır. Kaynaklarda hayatı hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamayan Manastırlı Rızâ Nûrî'nin eldeki tek eseri Tahmîsât-ı Nevbahârım'dır. Bu eser, Nevbahârım adlı eserdeki gazellere yazılan tahmisleri ihtiva etmektedir. Nevbahârım'da Mehmed Emîn Bey'in nazirelerle birlikte toplam 21 gazeli yer almaktadır. Manastırlı Rızâ Nûrî, bu 21 gazelin tamamına tahmis yazmıştır. Bu çalışmada, Mehmed Emîn Bey ile Manastırlı Rızâ Nûrî hakkında bilgi verildikten sonra Manastırlı Rızâ Nûrî'nin Tahmîsât-ı Nevbahârım isimli eserinin transkripsiyonlu metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tahmis, Mehmed Emîn Bey, Manastırlı Rızâ Nûrî, Nevbahârım.

Manastırlı Rıza Nuri's Work Named Tahmîsât-ı Nevbahârım

Abstract

In this study, the tahmisat written by the Manastırlı Rızâ Nûrî to Mehmed Emîn Bey's ghazals who passed away on May 25, 1884 at the age of twenty-one will be discussed. Mehmed Emîn Bey's verse and prose works, which used the pseudonyms Hümâyî and Aşkî in his poems, were brought together by the poet's brother Mehmed Ali Bey with the encouragement of Muallim Nâcî. The book was published in 1884 under the name of Nevbahârım given by Muallim Nâcî. The book contains letters, translations and various prose pieces, as well as 16 gazels and 5 nazires written to Mesud Harâbâtî. There is no information about the life of the Manastırlı Rızâ Nûrî, and his only work is Tahmîsât-ı Nevbahârım. This work contains tahmisat written on the ghazals in Nevbahârım. There are a total of 21 ghazals of Mehmed Emîn Bey along with the nazires in Nevbahârım. Manastırlı Rızâ Nûrî wrote tahmis for all of these 21 ghazals. In this study, after giving information about Mehmed Emîn Bey and Manastırlı Rızâ Nûrî, the transcribed text of Manastırlı Rızâ Nûrî's Tahmîsât-ı Nevbahârım will be included.

Keywords: Tahmis, Mehmed Emîn Bey, Manastırlı Rızâ Nûrî, Nevbahârım.

¹ Dr., ahmetakdag4402@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7895-1293

Received: 02.07.2019, Accepted: 17.07.2019

GİRİŞ

Edebiyat tarihimizde birçok yazar ve şair, aslında iyi bir kabiliyete sahip oldukları ve edebî yaşamlarının başlangıcında ümit vadeden gençler olarak zamanlarında takdir gördükleri hâlde, genç yaşta vefat ettikleri için maalesef eserleri toplumun geneline ulaşmamış ve bu yüzden de unutulmuştur. Biz de bu çalışmamızda henüz 22 yaşındayken vefat eden ve bu yüzden de günümüzde eserleri bilinmeyen genç bir şair olan Mehmed Emîn Bey'in Nevbahârım isimli eserine yine ismi pek bilinmeyen bir şair olan Manastırlı Rızâ Nûrî'nin yazdığı tahmislerden oluşan Tahmîsât-ı Nevbahârım isimli eseri ele alarak bu iki yazarı edebiyat araştırmacılarının dikkatine sunmak istiyoruz.

Bilindiği üzere tahmis, bir şairin başka bir şairin – bazen de kendisinin- bir gazelinin her beytinin başına veya iki mısrasının arasına aynı ölçü ve konuda üç mısra ekleyerek beş mısralı bendlerden oluşan yeni bir şiir oluşturmasıdır (es-Seyyid Ahmed el-Hâşimî, 1995: s. 120; Tâhirü'l-Mevlevî, 1994: s. 141). Mehmed Emîn Bey'in Nevbahârım isimli eserinde başka şairlere yazdığı nazirelerle birlikte toplam 21 gazeli yer almaktadır. Manastırlı Rızâ Nûrî de bu 21 gazelin tamamına tahmis yazmış ve eserine de Tahmîsât-ı Nevbahârım ismini vermiştir.

Biz de bu çalışmada, her iki şairin hayatları ve eserleri hakkında yaptığımız araştırmalar sonucu elde ettiğimiz bilgileri aktardıktan sonra Tahmîsât-ı Nevbahârım'ın metnine yer vereceğiz.

Mehmed Emîn Bey (Hümâyî) 'in Hayatı ve Eserleri

Nâfia Nezareti mektupçusu İbrahim Tevfik Bey'in oğlu olan Mehmed Emîn Bey, 1862 yılında İstanbul'da doğmuştur. Mehmed Emîn Bey, Mahmud Paşa Rüşdî Mektebi ile Galatasaray Mekteb-i Sultanî'sinden sonra Menşe-i Küttâb-ı Askerî'ye girmiştir. 1877 yılında 300 kuruş maaş karşılığında Nafia Mektûbî Odası'nda çalışmaya başlamıştır. 1881 yılında ise Turuk-ı Meâbir İdaresi tahrîrât kalemi hulefalığına 800 kuruş maaş karşılığında tayin edilmiştir. Mehmed Emîn Bey, bir süre Medrese-i Hayriyye'de kâtiplik muallimliği yapmıştır. Henüz yirmi bir yaşında iken yakalandığı bir boğaz hastalığı sonucu 25 Mayıs 1884 tarihinde vefat etmiştir. Cenazesi Eyüp Mezarlığı'na defnedilmiştir (İbnülemin Mahmud Kemal İnal, 1969: s. 675; Bursalı Mehmed Tâhir, 1972: s. 142; Erdoğan, E.T. 16.06.2019).

Muallim Nâcî, Mehmed Emîn Bey'in talebelerinin ve ders verdiği okuldaki hocaların derin bir üzüntüyle onun cenazesine katıldıklarını, Eyüp Mezarlığı'na götürülen cenazeyi Unkapanı'na kadar uğurladıklarını, Mehmed Emîn Bey'in ölümünün herkesi derinden yaraladığını şu cümleleriyle dile getirmiştir: “Emîn Bey'in cenâzesi Ebû Eyyüb Enşârî'ye pek süzişli bir şürette götürüldü. Şâ'ri'nin ders vermekte olduğu sınıf şâkirdânının te'essürü mektebi'nin sâ'ir şâkirdânını daği bi't-tab' müte'essir ettiği cihetle bi'l-cümle şâkirdân müdürleriyle ders nâzırlarıyla ve ba'zı mu'allimîn-i

kirâm ile berâber cenâze cem'iyetinde bulundular. Çocuklar nefsi Emîn'i hâmil olan tâbütu iki tarafında iki sınıf-ı seyyâr teşkil etmiş oldukları hâlde gözyaşlarını yollara serpe serpe Unkapanı'na kadar teşyî' ettiler.

Ne muhrîk temâşâ! Bu hâli görüp de garğa-i seylâbe-i hüzn olmayacak bir yürek mi bulunabilir? Şâ'ri'nin na'sı o hâk-i pâke tevdî' edildikten sonra mekteb-i mezkûrda bi'l-cümle şâkirdân ruh-ı bâlâ-pervâzı için tilâvet-i Kur'ân eyledikleri gibi Hâce 'Alî Efendi tarafından daği şâ'irâne denilecek derecede güzel bir du'â-yı mü'essir okunmuştur.”(Muallim Nâcî, 1884: s. 7.)

Medrese-i Hayriyye'nin Farsça muallimi Ahmed Hamdî Bey, şairin ölümüne şu beytiyle tarih düşmüştür:

*“Dedi pâ-bestegân-ı dâm-ı kesret böyle târihin
Hümâyî'î âsmân-ı vaşla toğru kıldı bak pervâz”*
(Muallim Nâcî, 1884: s. 9)

Mehmed Emîn Bey, şiirlerinde Hümâyî ve Aşkî mahlaslarını kullanmıştır. Hümâyî mahlasını, üstat olarak kabul ettiği Alî Rûhî Bey kendisine vermiştir.

Mehmed Emîn Bey'in manzum ve mensur telifleri, Muallim Nâcî'nin teşvikiyle şairin kardeşi Mehmed Alî Bey tarafından bir araya getirilmiş ve Muallim Nâcî'nin verdiği Nevbahârım ismiyle 1884 yılında Mahmûd Bey Matbaası'nda basılmıştır. Nevbahârım adlı eserin girişinde, Muallim Nâcî'nin Tercümân-ı Hakikat Gazetesi'nde Mehmed Emîn Bey'in vefatından sonra kaleme aldığı “Mukaddime”, “Âlem-i Edebiyatımızda Bir Mahzûniyyet” ve “Alî Rûhî Bey'de Şiddet-i Teessür” başlıklı üç yazısı, Mehmed Emîn Bey'in kardeşi Mehmed Alî Bey'in Tercümân-ı Hakikat Gazetesi'ne gönderdiği bir yazısı yer almaktadır. Mehmed Emîn Bey'in yazıları, toplam 79 sayfadan oluşan eserin 15. sayfasından itibaren başlamaktadır. Eserde mektup, tercüme ve çeşitli mensur parçaların yanı sıra 16 gazel ve Mes'ûd Harâbâtî'ye yazılan 5 nazire yer almaktadır.

Muallim Nâcî, “Âlem-i Edebiyatımızda Bir Mahzûniyyet” başlıklı yazısında Mehmed Emîn Bey'in iyi ahlâk sahibi olup çok erken yaşta vefat ettiğini, ömrünün az olmasına rağmen yazdığı şiirlerin kıymetli olduğunu dile getirmiştir. Nâcî, şairin ölümünden sonra yazdığı şu dörtlükte onun şiirini, kişiliğini ve edebini övmüştür:

*“Şi'ri'nin gibi 'âlî idi'n ey fahr-i edibân
Cennette de şâ'irler ile gurfe-nişin ol
Dünyâda edeb nâmını ağdıkça lisânlar
Ta'zîm ile tekrâr olunur nâmi'n Emîn ol”*
(Muallim Nâcî, 1884: s. 9)

Manastırlı Rızâ Nûrî'nin Hayatı ve Eserleri

Yapılan araştırmalar sonucu kaynaklarda Rızâ Nûrî'nin hayatı hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Eldeki tek eseri olan Tahmîsât-ı Nevbahârım'dan hareketle şiirlerinde Rızâ ve Nûrî mahlaslarını kullandığını söylemek mümkündür. 25

Mayıs 1884 tarihinde vefat eden Mehmed Emîn Bey'in şiirleri üzerine tahmisler yazmış olmasından hareketle Rızâ Nûrî'nin 25 Mayıs 1884 tarihinde hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu tarihten önce ve sonra ne kadar yaşadığı hakkında ise şimdilik bir şey söylemek mümkün değildir. Rızâ Nûrî'nin Manastırlı olarak anılması ise Tahmîsât-ı Nevbahârım adlı eserinin girişinde yer alan "Manastırlı Rızâ Nûrî" ibaresinden ileri gelmektedir. Eserin girişinde yer alan bu ibare, en azından şairin nereli olduğu hususuna ışık tutmaktadır. Mehmet Arslan, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nün Rızâ Nûrî maddesinde şairin Manastır'da doğduğunu belirtmiştir (Mehmet Arslan, E.T. 18.06.2019). Zannımızca Arslan'ın bu değerlendirmesi, yukarıda bahsi geçen husustan kaynaklanmaktadır.

Manastırlı Rızâ Nûrî'nin eldeki tek eseri Tahmîsât-ı Nevbahârım'dır. Bu eser, Hümâyî ve Aşkî mahlaslarıyla şiirler yazmış olan Mehmed Emîn Bey'in ölümünden sonra kardeşi Mehmed Alî Bey tarafından manzum ve mensur teliflerinin toplandığı Nevbahârım adlı eserindeki gazeller üzerine yazılan tahmisleri ihtiva etmektedir. Nevbahârım'da Mehmed Emîn Bey'in nazirelerle birlikte toplam 21 gazeli yer almaktadır. Rızâ Nûrî, bu 21 gazelin tamamına tahmis yazmıştır.

Rızâ Nûrî'nin eserinin kapağında şu bilgilere yer verilmiştir: "Nâfî'a nezâreti mektûpçusu esbak İbrâhîm Tevfîk Bey'in maḥdûm-ı feṭânet-mevsûmu şâ'ir-i mâhir merḥûm Emîn Beyefendi'nin âsâr-ı münṭaḥabesini ḥâvî olup Mu'allim Nâcî Efendi'nin delâleti ve birâderi Mehmed 'Alî Beyefendi'nin vesâyetiyle ṭab' u neşrine teşmîr-i sâḳ-ı himmet olunan Nev-bahârım nâm mecmû'a-i laṭîfedeki gazeliyyâtına yazılan tahmîsâtıdır." Bunun yanı sıra eserin kapağında Alî Rûhî Bey'e ait şu dörtlük de yer almaktadır:

"'Avâlimden edip kaç' -ı ta'alluk
Çekildi bezm-i Rabbü'l- 'Âlemîne
Emîn'in rûhu etti 'arşa pervâz
Bu 'âlem tengdir rûhu'l-Emîn'e"

Tahmîsât-ı Nevbahârım, 1308 (1890) yılında İstanbul'da Kasbar Matbaası'nda basılmıştır. Eserin 2 ile 3. sayfalarında "Mukaddime" başlığıyla Muallim Nâcî'nin, Mehmed Emîn Bey'in ölümünden duyduğu teessürü dile getirdiği bir yazısı bulunmaktadır. Eserin 4 ile 9. sayfaları arasında yine Muallim Nâcî'nin Mehmed Emîn Bey'in ölümünden duyduğu ızdırıp ve teellümü dile getirdiği, aynı zamanda şairin şiiri hakkında değerlendirmelerde bulunduğu "Âlem-i Edebiyatımızda Bir Mahzûniyyet" başlıklı yazısı yer almaktadır. Eserin 10 ile 11. sayfalarında Mehmed Emîn Bey'in kardeşi Mehmed Alî Bey'in, Muallim Nâcî'nin çağrısı üzerine kardeşinin eserlerini bir araya getirip yayınlacağına dair Tercümân-ı Hakikat Gazetesi'nde çıkan yazısına yer verilmiştir. 11. sayfada Tercümân-ı Hakikat Gazetesi'nin kendilerine teklif edildiği takdirde Mehmed Emîn Bey'in eserlerini yayınlamaktan memnuniyet duyacağına dair iki paragraflık yazısına yer verilmiştir. Eserin 11 ile 12. sayfalarında "Alî Rûhî Bey'de Şiddet-i Teessür" başlığıyla Muallim Nâcî tarafından Tercümân-ı

Hakikat Gazetesi'nde yayınlanan bir yazı bulunmaktadır.

Eserin 13. sayfasından 40. sayfasına kadarki kısmında Manastırlı Rızâ Nûrî'nin Mehmed Emîn Bey'in şiirleri üzerine yazdığı tahmisler yer almaktadır. Tahmislerden sonra Rızâ Nûrî'ye ait bir gazel ile Mehmed Emîn Bey'in şûrâ-yı devlet ketebesinden Abdurrahman Bey hakkında kaleme aldığı 20 bendlik müseddes bir mersiye bulunmaktadır. Eserin son sayfasında ise kütüphaneler müfettişi Ahmed Süreyya Bey tarafından kaleme alınan Arapça şu beyit yer almaktadır:

ارى الموت يختار الكرام كأنه
لأهل المعالى و المكارم عاشق

[METİN]

Tahmîsât-ı Nev-bahârım

Nâfî'a nezâreti mektûpçusu esbak İbrâhîm Tevfîk Bey'in maḥdûm-ı feṭânet-mevsûmu şâ'ir-i mâhir merḥûm Emîn Beyefendi'nin âsâr-ı münṭaḥabesini ḥâvî olup Mu'allim Nâcî Efendi'nin delâleti ve birâderi Mehmed 'Alî Beyefendi'nin vesâyetiyle ṭab' u neşrine teşmîr-i sâḳ-ı himmet olunan Nev-bahârım nâm mecmû'a-i laṭîfedeki gazeliyyâtına yazılan tahmîsâtıdır.

'Avâlimden edip kaç' -ı ta'alluk
Çekildi bezm-i Rabbü'l- 'Âlemîne
Emîn'in rûhu etti 'arşa pervâz
Bu 'âlem tengdir rûhu'l-Emîn'e
'Alî Rûhî

Ma'ârif-i nezâret-i celîlesinin ruḥşattıyla
ṭab' olunmuştur

Der-sa'âdet

Kaşbâr Matba'ası- Bâb-ı 'Âlî Câddesi'nde Numero 25

Nâşiri: Kitâpçı Kaşbâr

1308

[2] Muḳaddime

Şu eṣer gereği gibi münbasit olmadan şâhibine vedâ' etmiş bir fikriñ maḥşûlûdür. Henüz yirmi yirmi bir yaşlarında iken terk-i ḥayât etmiş bir 'Osmanlı gencinin 'ömr-i şânîsidir. Şâyân-ı ihtirâmıdır.

Cismi küçük ise de ifâ edeceği hizmet büyüktür. Emîn nâmı bunuñla beḳâ bulacak. Edeb-i 'Osmanî bâkî kaldıkça genç şâ'ir unutulmayacak. Merḥûmuñ âsâr-ı bâkiyyesinden böyle bir mecmû'a vücûda getirilmek münâsib olacağını Tercümân-ı Ḥaḳîkat Gazetesi'ne yazdığım merşiyede ihtâr etmiş idim. Birâderi 'Alî Beyefendi tarafından ihtârım ma'a'l-memnûniyye ḳabûl olundu. Emîn'in âsâr-ı münṭaḥabesi cem' edildi. Bu risâle teşekkül etti. Buña münâsib bir nâm verilmesi baña teklîf olundu. Emîn'in lisânından olarak Nev-bahârım dedim. Geçenlerde kendi âsâr-ı şebâbımı cem' ile bu 'unvân altında neşretmek taṣavvurunda bulunduğum ḥâlde ba'zı mevânî'in ḥaylûletine mebnî

[3] taṣavvurumuñ icrâsı te'eḥḥür etmiş idi. Ḥikmet-i te'eḥḥür şimdi zâhir oldu. Meğer Nev-bahârım mecmû'a-i Emîn'de benim bir yâdigârım olmak şerefini ḳazanmak için vârid-i ḥâtır olmuş imiş.

Emîn'in mecmû'asını teşkil eden âsârından her biri 'ulüvv-i isti'dād-ı edībânesinin bir bürhân-ı bâhiredir. Fikr ve ifâdesinin şu baştaki parlaklığını nazar-ı im'âna alıp da çocuğun pek çabuk hatm-i kitâb-ı hayât etmiş olmasına te'essüfle birkaç damla olsun gözyaşı serpmeye heveslenmeyecek vicdân mı taşavvur olunabilir? Ma'a-mâfih Emîn'in rûhu bahtıyârdır. Böyle vakitsiz terk-i hayât etmiş nice gençlerimiz vardır ki isimlerini yâd ettirecek hiç bir eşerleri yoktur. Emîn'in akrabâ ve eviddâsı için yegâne medâr-i teselli de budur.

[4] 'Âlem-i Edebiyatımızda Bir Maḥzûniyyet

Bir şâhib-i hüner kaṅtara-i dünyâdan güzer ettiği zamân bütün âlem-i insâniyyet maḥzûn olur. Her vicdânda bir hisse-i te'essür bulunur. Faḳat bu te'essürün eñ büyük hisseleri o şâhib-i hünerin mensûb olduğu sınıf efrâdına inkişâm eder.

Bir şâ'ir vefât ettiği zamân meşelâ mühendisler de müte'essir olabilirler. Lâkin bunun şiddet-i te'sirini hissedecek olan yine şâ'irlerdir.

'Âlem-i edebiyatımız maḥzûndur. Çünkü pek genç pek müsta'id bir şâ'ir gâ'ib etti. Erbâb-ı müṭâla'â tarafından irâd olunacak "Kimdir" su'âl-i maḥzûnânesine şu cevâb-ı hazîni veririz: Nâfi'â mektûpçusu esbak Tevfîk Bey merhûmunun maḥdûmu olup ṭuruk u ma'âbir kâlemi ezkiyâ-yı kütübesinden bulunan Meḥmed Emîn Beyefendi'dir. Şâ'irimiz henüz yirmi yirmi bir yaşlarında idi. Ahlâkça âdâbca akrânının nazar-ı istifâdesinde mülhem-i hikmet [5] bir levḫa-i nâṭıka-i fiṭrat idi diyebiliriz. 'Ulüvv-i fikrini, cevdet-i ṭab'ını ise neşretmekte olduğumuz âsâr-ı ceyyidesi i'lân ü isbât eder dururdu.

Mu'allim Nâcî

Âsâr-ı sâ'iresinden kaç'-ı nazar olunsun yalnız hastalığı hengâmında söylediği taḥkîk kılmın şu kıt'a-i garrâ isbât-ı müdde'â eylemez mi:

*Bu kadar cürm ü seyyi'âtımla
Raḫmet-i ümîdimin budur sebebi
Ki buyurmuş Hudâ-yı 'Azze ve Celle
سبقتمى على غضبى²*

Sâ'ir âsârına mürâca'at olunduğu hâlde ise şöyle 'âlî bir eşere pek kolay teşâdüf olunabilir:

*Vakf-ı dîdâr-ı cemâl-i yârdır gönlüm gözüm
Müstefiz-i Maṭla'u'l-Envâr'dır gönlüm gözüm*

*Gördüğün esrâr-ı Haḫk u ma'rifet hayrânıdır
Nâzır-ı âyîne-i esrârdır gönlüm gözüm*

*Derk eder la'inde müzmer olduğun feyz-i Mesîh
Vâlih-i şun'-ı yed-i Settâr'dır gönlüm gözüm*

*Ma'nevî bin 'âlem-i taḥkîki seyr eyler ṭurur
Yekser-i šest mâye-i ekdârdır gönlüm gözüm*

[6] *Etmek olmaz ḫâşlı 'Aşkî baña inkâr-ı aşk
Kim hemîşe mâ'il-i ikrârdır gönlüm gözüm*

'Aşkî ve Hümâyî taḫalluş etmekte olan genç şâ'irimiz naşilsa bundan dört beş gün evvel şiddetli bir ḫunnâka tutularak Receb-i şerîfin yirmi toḫuzuncu pazar gecesi hümâ-yı himmet-i şehbâl-i rûhu 'âlem-i ḫudse 'âşîkâne tayerân eylemiştir.

Merḫûm eñ parlak mekteplerimizden olan Medrese-i Ḥayriyye'nin dördüncü sene kitâbet mu'allimliğini daḫi der-'uhde ederek bir büyük eşer-i ḫamiyyet göstermiş idi. Nasıl acınmasın? Kendisinin ders-i edebinden istifâdeye alışmış olan evlâd-ı memleketin gözlerinden aḫmakta bulunan ma'sûmâne yaşlar yaşlıları daḫi ağlatmak için kâfi değil mi?

Emîn Bey'in cenâzesi Ebû Eyyüb Enşârî'ye pek süzişli bir sûrette götürüldü. Şâ'irin ders vermekte olduğu sınıf şâkirdânının te'essürü mektebin sâ'ir şâkirdânını daḫi bi't-ṭab' müte'essir ettiği cihetle bi'l-cümle şâkirdân müdürleriyle ders nâzırlarıyla ve ba'zı mu'allimîn-i kirâm ile berâber cenâze cem'iyetinde bulundular. Çocuklar nefis-i Emîn'i ḫâmil olan tâbütu iki tarafında [7] iki sınıf-ı seyyâr teşkil etmiş oldukları hâlde gözyaşlarını yollara serpe serpe Unḫapanı'na kadar teşyî' ettiler.

Ne muḫriḫ temâşâ! Bu hâli görüp de ḡarḫa-i seylâbe-i ḫüzn olmayacak bir yürek mi bulunabilir? Şâ'irin na'sı o ḫâk-i pâke tevdî' edildikten sonra mekteb-i mezkûrda bi'l-cümle şâkirdân rûḫ-ı bâlâ-pervâzı için tilâvet-i Ḳur'ân eyledikleri gibi Ḥ'âce 'Alî Efendi tarafından daḫi şâ'irâne denilecek derecede güzel bir du'â-yı mü'essir okunmuştur.

Medrese-i Ḥayriyye'nin edebiyât-ı Fârisiyye mu'allimi şâ'ir-i mâhir Aḫmed Ḥamdî Beyefendi tarafından Emînimiziñ irtihâline şu târiḫ-i belîḡ tanzîm buyurulmuştur:

*Edîb-i nüktedân mîr-i Emîn vaḫt-i cüvânîde
Hümâyî maḫlaşıyla eylemişti şit ü şân iḫrâz*

*Hezâr-ı ṭab'-ı şūḫu gülşen-i bezm-i eḫibbâda
Olurdu âteşin elḫân ile dâ'im terennümsâz*

*Aña meşhûd idi her laḫza rûy-ı şâhid-i ma'nâ
Hudâ kılmıştu zâtın mahrem-i ḫalvet-serâ-yı râz*

*Fürûḡ-ı âfitâb-ı aşk-ı feyz-i kâbiliyyetle
Anın mir'ât-ı ḫalb-i şâfina olmuştu 'aks-endâz*

*Ḳılıp telkîn esrâr-ı sūḫan eḫfâle mektebde
[8] Ederdi onları hep âşinâ-yı şive-i i'câz*

*Faḫat elden kaçırıldıḫ çünkü nâgeh bülbül-i rûḫu
Uçup lâḫûta oldu merg-i ḫudsîlerle hem-âvâz*

² "Raḫmetim gazabımı geçti." Muhammed b. İsmail Aclunî, Keşfü'l-Hafâ, C. I, Beyrut, t.y., s. 448.

Yazıp bir kıt'a-i dilsüz hâl-i ihtizârında
Delîl-i kuvvet-i imân-ı pâkin eyledi ibraz

Getirdi na's-ı rahmet-naşımı ahhâb ü ihvânı
Sa'âdet-hânesinden kabre dek el üzre bi'l-i'zâz

Bizi gaybûbeti hey'etçe el-hağ eyliyor nâlân
Hemân şabr-ı cemîl ihsân ede Mevlâ-yı bî-enbâz

Olur zannetme her 'aşr içre zîb-i 'âlem-i imkân
Mu'kaddes böyle bir rind-i zarîf-i ma'rîfet-perdâz

Edâ-yı vaşf-ı zâtı hayli tafsîl ister ey Hamdî
Çi sûd etmekte derhâl iktizâ-yı şûret-i icâz

Dedi pâ bestegân-ı dâm-ı keşret böyle târihin
Hümâyî âsmân-ı vaşla toğru kıldı bak pervaz

Biz de rûh-ı Emîn'e kıt'a-i âtiye ile 'arz-ı tebcîl
eyleriz:

Şi'riñ gibi 'âlî idiñ ey fahr-i edibân
Cennette de şâ'irler ile gurfe-nişîn ol

Dünyâda edeb nâmını aındıkça lisânlar
Ta'zîm ile tekrâr olunur nâmüñ Emîn ol

[9] Biz böyle birkaç sözle merhûma karşı haqîkaten ifâ-yı vazîfe-i tekrîm etmiş olamayız. Zîrâ gazetemizi okuyanların hâtır-nişâni olmak lâzım geleceği üzere geçenlerde müdâfa'a-i nâmüs uğrunda şehîd olup giden genç 'Abdurrahmân Bey için büyük bir merşiyeye-i dilsüz yazan bizim hamiyetli Emîn idi.

Şâ'ir-i merhûmuñ ba'zı âşâr-ı maqbûlesi gazetemiziñ koleksiyonlarıyla münteħabâtımızda mevcûddur. Elbette neşrolunmamış bir haylî âşârı daha vardır. Bunları birâder-i 'âlîsi 'Alî Beyefendi ile sâ'ir akrabası cem' ederek bir mecmû'a-i maşşûşa vücûda getirirler ise kendisinin rûh-ı 'illiyîn mekânını ve bi'l-cümle edebiyât-ı 'Osmâniye muhibbânını şâd etmiş olurlar.

Bu hizmet mûmâ-ileyhim tarafından hey'et-i tahriyyemize dahî havâle buyurulacak olsa kemâl-i ihlâş ile ifâ ve şâ'iriñ muhterem nâmı bir kat daha ibkâ olunur.

Hâzret şâ'ir-i sihr-âferîn cenâb-ı Emîn'in rûhunu ârzü ettiği kaşr-ı a'lâ ve memleketimizde kendisine halef olabilecek birçok şâ'irler peydâ eylesin!

Sa'na imânla vâşıl oldu Emîn

Anı yâ Rabb mu'azzez et âmîn

Mu'allim Nâcî

[10] Düñkü Tercümân-ı Haqîkat Gazetesi'nde geçen gün irtihâl eden birâder-i cân-berâberim Emîn Bey hakkında gerek taraf-ı sâmi-i mu'allimâne vü mün'imânelerinden gerek şâ'ir-i kemâlât-zâhir 'izzetli Hamdî Beyefendi hazretleri cânibinden nesren ve nazmen izhârına tenezzül buyurulan mü'esser-i kerîmâne-i üstadâne vü 'âlî-cenâbâneyi kemâl-i ihtirâm ile mü'tâlâ'a ettim. Büyüklük, pende perverlik buña

derler ki sa'y ve tahşîli ile kâtibeten kâbil-i nisbet olmayan efkâr-ı şâ'irâne ve iktidâr-ı mâhirâneyi teşvîkât ü ta'limât-ı kemâlât-penâhileriyle tevsi' ederek kendisine hayatında fâ'ikü'l-akrân ve ba'de'l-vefat dahî "Sa'na imânla vâşıl oldu Emîn / Anı yâ Rabb mu'azzez et âmîn" gibi bir temennâ-yı münçî ile dünyâ ve âhirette şâdân buyurduñuz. 'Âlem-i edebiyâtta daha küçük yaşta merhale-i matlûbeye yaklaşmış bir birâderimîñ -velev ki şimdî menzil-i âhireti bulmuş olsun- efendilerimiz gibi meziyyât-ı 'umûmiyyeyi câmi' zevât-ı 'aliyyeden teveccühât ü temenniyât-i ciddiyeye nâ'iliyyeti kavliniz ve müte'allikâtim ile müteveffâyı kendileri kadar seven dostlarıñ en mu'kaddes sebeb-i mübâhât ü mes'ûdiyyeti olduğundan da'avât-ı hayriyye-i istâdaneleri cümlemizce medâr-ı tesliyyet olarak müzeyyen-i elsine-i şadâkattır.

Bu bâbdaki lutf u 'âtîfet-i maşşûşa-i celîleleri 'ulüvv-i cenâb-ı üstadâneleriyle mütenâsiben ve mütekâmilen müte'âlî ve binâ'en-'aleyh hîç bir vakitte huşuşuyla böyle bir zamân-ı te'essürümde tahmîdâtına muvaffak olabileceğim [11] mertebeden pek 'âlî olmasıyla şu müsâra'atım müteveffâ-yı mûmâ-ileyhiñ taqdim-ı âşârına dâ'ir emr ve irâde-i 'aliyye-i rahîmâneleriyle in-şâ'allâhu te'âlâ yakında imtişâl ile istihşâl-i meserret-i bî-mişâl edeceğimi 'arz ü beyândan 'ibârettir.

Mehmed 'Alî

Tercümân-ı Haqîkat

Emîn Bey için biz o kadar bir hizmette bulunmakla kendimizi bi-haqqın ifâ-yı vazîfe etmiş 'adedemediğimiz hâlde size bir dereceye kadar olsun tesellî verebilmiş olduğumuzu ifadeñizden anlayınca biz de ta'dîl-i hüzn eyledik.

Merhûmuñ âşârı ma'tba'amıza irsâl buyurulur ise nezaretñiz tahtında olarak tab' u neşriyle incâz va'd etmemiz tabî'idir. Cenâb-ı Haqq şâ'ire kerîmâne tecellî ve akrabasıyla muhibbânını tesellî buyursun!

'Alî Rûhî Bey'de Şiddet-i Te'essür

Şübbân-ı şu'arâmızdan iken civânân-ı behîşte iltihâk eden Mehmed Emîn Beyefendi için geçen gün "'Âlem-i Edebiyatımızda Bir Maşşûniyyet" serlevhasıyla yazdığımız merşiyeye herkesi huşuşuyla müntesibîn-i edebî bâkî değil ise mütebâkî eylemişdir.

[12] Bu cümleden bi'l-haşşa 'Alî Rûhî Beyefendi sirişk-efşân-ı te'essürdür. Hâzret-i Rûhî ile cenâb-ı Emîn'i tanıyanlar bilirler ki merhûm öteden beri Rûhî Beyefendi'yi üstad-ı edeb tanımış ve Hümâyî maşlaşını ondan almış idi.

Yek-dîgere olan muhabbetleri bir mu'allim kadar âşinâ ile bir müte'allim-i terakkî-nümâ beyninde taşavvur olunacak münâsebetleriñ eñ ziyâde şâyân-ı taqdis olanlarından idi. Zâten zekî olduğu kadar hâlûk bulunan Emîn'i kim sevmez idi. Böyle bir şâkird-i 'ulvîden ebeden ayrıldığı için Rûhî-i hazîn ne rütbe meşşûl-i âh u enîn olsa bu hâli gözünden yaş dökebilecek kadar hiss-i raqîke mâlik olanlardan hiç bir insân çok göremez. Rûhî Beyefendi irtihâl-i Emîn'i işitir işitmez ağlayarak bir kıt'a-i belîğa inşâd buyurmuştur ki haqîkaten rûh-ı merhûmuñ su'ûd

eylediği 'âlem-i a'lâdan nüzûl etmiş denilecek derecede 'âlidir. Eser-i mezkûru teberrûken naklederiz:

'Avâlimden edip kaç'-ı ta'alluk
Çekildi bezm-i Rabbü'l-'Âlemîne
Emîn'in rûhu etti 'arşa pervâz
Bu 'âlem tengdir rûhu'l-Emîn'e

Bu kıt'a-i rengin seng-i mezâr-ı Emîn için intihâb edilse yakışır.

Mu'allim Nâcî

[13] Tahmîsât

Bismillâhirrahmânirrahîm

1

[Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Kaşr-ı emelim derdim olur belki de âbâd
Feryâd huşûl bulmadı zannım yine feryâd
Efsûsuña derd-i dilimi etmede müzdâd
Günden güne gamgîn oluyor şu dil-i nâşâd
Gadri ideli çarh-ı denî kendine mu'tâd

Gördükde şanıp hâl-i ruh-ı âlini güyâ
Bir nağme-i 'aşk urdum olup 'âzim-i şahrâ
Şîrîn sühân ü Leylî-i zülfün beni cânâ
Mecnûn ediyor derd ile mânende-i Ferhâd³

Ey hoş o zamân ki baña bâlîn idi sâkıñ
Eyler idiñ hâşıl diliñ ârzü-yı merâkıñ⁴
Şimdi ise öldürdü beni hecr ü meşâkıñ
Geçti cigere nâvek-i hicrân ü firâkıñ
'Aşkıñla benim hâl-i dilim olmada berbâd

[14] Toldu elem-i hecr ile peymâne-i kalbim

Bir neş'e de göstermedi mestâne-i kalbim
Gittikçe harâb olmada humhâne-i kalbim
Ta'mûr ediver lutf ile vîrâne-i kalbim
Bir hâne harâb olsa anı etmeli âbâd

Teskîn-i 'ataş eylemiyor eşk-i revânım
Âteş saçıyor çeşmdeki cüy-ı hazânım
Ağlatmada erbâb-ı dili âh ü figânım
Yalvarmadadır ye's ile biçâre zebânım
Çeşmim döküyor eşkini dil etmede feryâd

2

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Pâsbân-ı genc-i 'ilmiz bâb-ı hikmet bekleriz
Feylesûf-ı hikmetiz fikr-i hakîkat bekleriz
Biz ne mir'ât-ı hayâlâtız ne şüret bekleriz
Vech-i ahsenden fütühât-ı hidâyet bekleriz
Haq-perestiz haq yüzünden hayr u rahmet
bekleriz

Her ne rütbe vâkıf-ı remz-i fünûn-ı hikmetiz
Ol kadar da 'âciz-i idrâk-ı ser-i kudretiz
Böyle zâhirde egerçi küşe-gür-i mihnetiz

[15] 'Âlem-i ma'nâ temâşasında vakf-ı hayretiz
Öyle bir 'âlemdeyiz encâm-ı hayret bekleriz

Devre geldikçe semâ-yı ma'nî-i fîrûze-tâk
Gerçi vardır tal'at-ı nûr-ı cemâle iştiyâk
Eylemez lâkin bize îrâs-ı gam hecr ü meşâk
Olmayız zulmet görüp nevmîd-i feyz-i infilâk
Her şeb-i mihnette bir şubh-ı sa'âdet bekleriz

Etmeyince iştîlâ' nûr-ı hayâl-i muflaka
Etmedik kesb-i vukûf mihr-i kemâl-i muflaka
Olmasa mir'ât vuşul olmaz mişâl-i muflaka
'Aşıkız biz mazhar-ı feyz-i cemâl-i muflaka
'Aşkıımız gerçi mecâzîdir hakîkat bekleriz

Vermeyiz efkâr-ı hîç-â-hîç ile zihne ta'ab
Olmuşuz hükm-i şeh-i takdîre gerden-dâde hep
Etmeyiz ârzü muhâli eyleriz dâ'im edeb
Fırkatin görmezden evvel kılmayız vuşlat taleb
'Âkîliz her bir talebde vakt ü sâ'at bekleriz

Cân u dilden 'aşıkız bir dilberin ruhsârına
Bâg-ı hulduñ etmeyiz 'atf-ı nazar gülnârına
Sîneyi ettik hedef biz tîr-i gam âzârına

[16] Hâzırız cân vermege ol gamze-i hünh'ârına
Çeşm-i mestinden faķat bir nîm işâret bekleriz

İstenir mi şahid-i ma'nâ hayâl-i nakş ile
Añlaşılmaz lafzdan bir şey me'âl-i nakş ile
'Arşa çıkmak olmaz ey Nûrî hayâl-i nakş ile
Peyrev-i pîr olduk ey 'Aşkı kemâl-i nakş ile
Rûh-ı pâkinden anıñ ma'nîde himmet bekleriz

3

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çıkar lâhûta dek büy-ı gül-i ruhsâr 'âlidir
Anıñ çün ravza-i cennetteki gülzâr 'âlidir
Gözüm âyînesinde şüret-i dildâr 'âlidir
Şi'âr-ı feyz-yâbî-i cemâl-i yâr 'âlidir
Bu yüzdendir ki tab'-ı 'aşık-ı dîdâr 'âlidir

³ Bu bendin bir mısraı eksiktir.

⁴ Bu mısradaki vezin kusuru söz konusudur.

Derûn-ı cism-i nâsûtideki dil ba'zı kudsîdir
Cihâna 'aks şalmış şanki mihr-i beyz-i kudsîdir
Tavâf etmek 'urûş-ı 'aşkı çünkü farz-ı kudsîdir
Göñülde 'aşk-ı 'ulviyyet-nişâr-ı feyz-i kudsîdir
Te 'âlâ'llâh ne rütbe dildeki esrâr 'âlidir

[17] Temâşâ kıl ki enderdir cihânda hâdî-i feyzî
Naşîb olmaz hemân her ferde zevk u şâdî-i feyzî
Olursa çok mudur tab '-ı güzînim nâdî-i feyzî
Vuşûl-i âsmân-ı Hakk'a yoldur vâdî-i feyzî
Zemîn-i ma 'rifet pervâzî-i eş 'âr 'âlidir

Baňa her şüret-i dildâr bir hûr-ı tecellîdir
Haţ-ı ruhsâr ise güyâ ki menşûr-ı tecellîdir
Hudâ-binâna dehrîñ her biri Tûr-ı tecellîdir
Nazar erbâbına her naşş bir nûr-ı tecellîdir
Bedâyi '-hâne-i hikmetteki âşâr 'âlidir

Başîretle nazar et birbirini cezb eder eşyâ
Nüfûz-ı iktidârı işte bu hâl etmede imâ
Egerçi mihr-i 'ulvî olmasa bulmaz şeref dünyâ
Kaşâ-dârî-i ehl-i fazıla a'lalanır ednâ
Medâr-ı züill iken Manşûr'a nisbet dâr 'âlidir

Te 'âlâ eyliyor heft âsmâna pertev-i hikmet
Girip girdâb-ı arzâ mahv olur Kârûn'daki servet
Bu beytiñ kâr iderseñ hıfzına eyler iseñ himmet
Cihâna vaz 'ı bâr olmağa sâfildir girân-kıymet
Kef-i mîzânda her bâr kim miqdâr 'âlidir

[18] Rızâ erbâb-ı hikmetten olup vazgeç
ta 'aşşuktan
Şafâ-yı 'izzeti bul nâkese el çek temelluktan
Karîb olma yalancı dehre ayrılma tahakkuktan
Çekip dâmân-ı istiğnâsını kayd-ı ta 'alluktan
Tenezzül etmeyen dehre Hümâyî dâr 'âlidir

4

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Bî-başîretler şafâ-yı 'aşkı hemm ü gam bilir
Añlamaz sırrıñ fakat dildârı nâzik-fem bilir
Rindler pîr-i meyi kuşb-ı heme 'âlim bilir
'Âlemi 'âlem-şinâsân-ı şafâ-yı Cem bilir
Zâtını bîgâne-i 'âlem nasıl âdem bilir

Oynadıkça kâkül-i zertârı serv-i nâzımıñ
Cilvegâhı 'arştır murğ-i dil-i pervâzımıñ
Nûru mir 'ât-ı şafâdır fikr-i bî-enbâzımıñ
Neşvesi hayret-fezâyî-i dem-i i 'câzımıñ
Bilmeyen dembeste erbâb-ı dili ebkem bilir

Zevk-i zîkr-i hakkı bilmez mâ'il-i âheng olur
Süfliyetten dem urur mir 'ât-ı tab 'a jeng olur
Nân için zencîr-bend-i sahra-i nîreng olur
Meşreb-i pehnâ-yı ahrârânen dil-teng olur
Kendini eyler esîr meslek-i 'âlem bilir

[19] Parlamakta mihr-i feyz altında köhne
câmemiñ
Añlayan var mı kemâlâtun dil-i fehâmemiñ
Bî-feţânet remz ü metnini ne bilsin nâmemiñ
Kim bilir ehliyeti kudsî harîrî hâmemiñ
Bilse tevîd-âşinâ rind-i Mesîhâ-dem bilir

5

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Hüsnünü bak eylemiş hürşîd-i ma'nâ garğ-ı nûr
Çeşmini kılmış sevâd-ı nûr-ı a'lâ garğ-ı nûr
Hâlini etmiş ruh-ı tâbân-ı garrâ garğ-ı nûr
Vechîni kılmış fûrûğ-ı feyz-i Mevlâ garğ-ı nûr
La'liñi etmiş dem-i i 'câz-ı 'İsâ garğ-ı nûr

Fikr-i elvân-ı hayâliñle şeb-i isrâ olup
Refref-i ma'nâ bıraktım sündüs-i haçrâ olup
Reng-i tâb-ı rûh ile reşk-âver-i eşyâ olup
Feyz-i envâr-ı nigâhîñla vücûdârâ olup
Pîş-i enzârînda oldum zerre-âsâ garğ-ı nûr

Şu 'le-i hüsnüñ muhîti olmasa kalb-i hazîn
Mülk-i ma'nâ âdeme mahsûs olur muydu hemîn
Sen nasıl hürşîd-i kudsîsin 'aceb ey nâzenîn
Tal'atıñ yâd eyledikçe her zebân-ı âteşîñ
Oldu vahdet-hâne-i erbâb-ı sevâd garğ-ı nûr

[20] Dil perîşândır façağ bakmakta cem '-i vaşlına
Nûr verir âyîne-i ümîd fer '-i vaşlına
Çeşm-i hasret mün 'atıf oldukta lem '-i vaşlına
Farı-ı şevkimden şitâb ettimse şem '-i vaşlına
Yanmadım pervâneves oldum serâpâ garğ-ı nûr

'Aşktır hüsnü eden şüret-pezîr-i ihtirâ'
'Aşk olmazsa ne mümkündür hasenden intifâ'
Şu 'le-i 'aşkı verip ruhsâr-ı yâre iltimâ'
Nûra garğ etti Hümâyî cezbe-i haytû 'ş-şu 'â'
'Aks-i mihriñden olunca evc-i bâlâ garğ-ı nûr

6

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Şâyi ' oldu şüreti âyîne-i esrârımıñ
Toğdu şimdi mihr-i feyz-i maţla 'u 'l-envârımıñ
Añlaşıldı nükte-i ser-bestesi efkârımıñ
Gâyet mevzû 'ı hüsn ü 'aşktır âşârımıñ

Bak ne 'ālīdir ser-ā-pā şivesi güftārımıñ
Olsa kalb-i mülhemim şâyeste mir'atü'l- 'iber
Şüret-i 'aks-i hüma anda kalır mevhum-ı per
Dā'imā vermektedir feyz-i mu'allādan haber
Kudsiyān tab '-ı bülendimden ümīd-i feyz eder
Cebhe-sādır hep tenezzülgāhuna efkārımıñ

[21] Dil çıkarsa māverā-yı mülk-i lāhūta çıkar
Eylemez hestī ile ecsām-ı süflīde karar
Cilve-zār-ı lā-mekānīden⁵ de 'ālī yer tutar
Olsa ger imkān-ı temkīni dil-i seyyārımıñ⁶

Bulmayınca 'ukde-i ma'nā dilimde inhilāl
Şafha-i kırtaosta olmaz pezīr ey maḳāl'⁷
Şīve-i ma'nīde etsin nev-zebānān imtişāl
Hāmemiñ peydā şar'irinden lisān-ı ehl-i hāl
Añlayan hayrānıdır takrīr-i ma'nīdārımıñ

Bād-ı ma'nā eyleyince seyr ile cilve vü nāz
Olmada deryā-yı feyz-ā-feyz kalbim mevce-sāz
Etmiyor hiç seng-i ta'n-ı bī-dilāndan ihtirāz
Olmak ister münşerih sīnem cevāhir-pāş-ı rāz
Seddi nā-ḳābil açık gençine-i esrārımıñ

7

[Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Sırr-ı 'aşkı gösterir mir'at-ı dīdārıñ seniñ
Tāb-ı rūhu'llāhtır bil reng-i ruhsārıñ seniñ
Kudsiyān eyler hayāl timşāl-i refitārıñ seniñ
Mürtesemdir gözde taşvīr-i şafā-bārıñ seniñ
Sāye şalmış cūy-ı 'aşka bīd-i refitārıñ seniñ

[22] Rūh-ı kudsi dense şāyān fikr-i nūr-efşānıma
Berk-i gül olmuş hamīr-i māye-i iz 'ānıma
Hulde yazdım şu beyti yolladım cānānıma
Ḳanda olsam ben gelir būyuñ meşām-ı cānıma
Nağme-i bād-ı şabādır peyk-i refitārıñ seniñ

Ġam şebinden maşrıḳ-ı envāra döndürdüm yüzüm
Gerçi hulde gitti mevti yaḳtı sūzişli sözüm
Hep beni bīzār eden mihr-i hayālindir kuzum
Tāb-ı hüsnüñ hīre-yāb ü eşk-rīz eyler gözüm
Allāh Allāh derd olur 'uşşāḳa dīdārıñ seniñ
Çektiğim idbārdır bilmem naşıldır vuşlatıñ

Ṭatmadım gerçi bütün 'ömrümde vuşlat lezzetiñ
Ol ḳadar ammā döner süir 'atle çarḫ-ı miḫnetiñ
Gāh eder fikr-i vişālīñ gāh hayāl-i firḳatiñ
Pister-i ḡamda cān alıp vermede zārıñ seniñ⁸

Şem '-i fikriñ olsa da meş'alkeş-i rāh-ı beḳā
Parlasa nūr-ı hayālīñle eğer her dü serā
Ma'nī-esrār-ı Yezdān'ı tefekkūr et Rızā
Rūh-ı üstādiñ rumūz-āmūz-ı ma'nādır saña
Yoḳsa mümkün mü Hümayī fehm-i güftārıñ seniñ

8

[Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[23] Gerçi oldu ruḫlarıñ āyīne-i taḫsīn-nümā
Şafha-i hüsnüñde yoḳtur āh kim reng-i vefā
Ġamzeñe dense becādır ḳible-i ehl-i hevā
Hāle kim ḳurş-ı kamerle gösterir tāb-ı şafā
Farḳı yoḳ destindeki cām-ı şarābıñdan seniñ

Reng-i ruhsārıñ olur şüretkeş-i cevvi-ı ḳadīr
Şu'le-i 'aşkıñ ise girdāb-ı dilde cāyḡır
Olsa nāmıñ nūr-ı feyz-i ḫaḳ olur ḡāyet cedīr
Ḥāki sāyeñ tal'atıñ hūrşīdi etmiş müstenīr
Feyz alır arz u semā feyz-i cenābıñdan seniñ

'Aks-i ruhsārıñ saña nisbet olur kudsi benām
İstese çeşmiñ bırāḳmaz dehrde reng-i menām
Dem urur rūh-ı Mesīhā'dan leb-i la'liñ müdām
Cān bulur her mürde-dil zevḳ-i ḫiṭābıñdan seniñ⁹

Sābit oldu 'aşḳta bakma diliñ sen hüznüñe
Ka'be'niñ noḳşān verir mi bād-ı şarşar rüknüñe
Ey meh-i ḡarib bunu verdim ḳudūmuñ yümnüñe
Meyl eder her dem Hümayī 'aks-ḡāh-ı hüsnüñe
Aldanır ol teşne-dil dā'im serābıñdan seniñ

9

[Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[24] Olmasa ger çire-i dest-i mahāret ḳāmetiñ
Ehl-i 'irfāni eder mi vaḳf-ı hayret ḳāmetiñ
Gösterir çeşmān-ı ḫaḳbīnāna şan'at ḳāmetiñ
Ḥaḳ beḡenmiş eylemiş Ṭübāya nisbet ḳāmetiñ
Ol sebebden neşreder gül-būy-ı cennet ḳāmetiñ

⁵ lā-mekānīden: Metinde "lā-mekāndan da" şeklinde yer alan bu kelime, vezin gereği Mehmed Emīn Bey'in Nev-bahārım adlı eserindeki şekli esas alınarak yazılmıştır.

⁶ Bu bendin bir mısraı eksiktir.

⁷ Mısraın bir hecesi eksiktir.

⁸ Bu mısraı zihaf vardır.

⁹ Bu bendin bir mısraı eksiktir.

Bir sûtün-ı ma'rifettir serv-i kaddiñ serteser
Olsa çok mu tecrübe-âmüz erbâb-ı 'iber
Nûr-ı 'ulvî-i 'adâletten verir el-hâk haber
Ruhlarıñda berķ uran envârı gŷyâ vezn eder
Cümbüşe geldikçe ol mîzân-ı kudret-kâmetiñ

Gösterir âyîne-i hüsnüñ nice biñ dürlü râz
Serbeser nûr-ı hâkîkattir yok anda hîç cemâz
Mağşeri yâd ettirir gŷyundaki ehl-i niyâz
Zülf-i zertâr ü perîşâniñ¹⁰ bulunca ihtirâz
Gösterir şekl-i livâ'ü'l-hamd-i rahmet kâmetiñ

Meş'al-i nûr-ı hidâyetsiñ efendim bî-hilâf
Çeşm-i kudsî etmede nûr-ı ruhuñdan iktitâf
Ka'be-i küyuñ eder Mecnûn bile olsa maţâf
Râh-ı 'aşkıñ sâliki ğutmaz tarķ-i inhirâf
Eylemiş ta'yîn haţt-ı istikâmet kâmetiñ

[25] Diñle ey dilber Rızâ'nıñ bî-hilâftır bu sözü
Görmedi zâtıñ gibi 'âlemde bir körpe kuzu
Âh kim i'lân-ı 'aşk etmekliğe yoktur yüzü
Çoklarıñ 'aşkı gibi seyriñde kalmıştır gözü
Kem-nazardan olsun Allâh'a emânet kâmetiñ

10

[Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Kudsî midir nedir o münevver yüzüñ güzel
Etmektedir hayâli mu'aţtar yüzüñ güzel
Dense becâ olur gül-i hoşter yüzüñ güzel
Bir başka sırr u cilveye mazhar yüzüñ güzel
Zâhir hemâre çeşmime bir bir yüzüñ güzel

Bir zerre hâk iken oluyor zîb-i i'tibâr
Hüsnüñ bulunca şa'sa'a-i rûh ile medâr
Mâdâm ki oldu nazra-i Hâlîkîla şu'ledâr
Hâk verse 'aşkıñ saña bi'llâhi vechi var
'Ayn-ı cemâl muţlaka beñzer yüzüñ güzel¹¹

Mevhûm-ı nûr-ı ma'nîyi ibrâz eder nuķat
İş'âr eder rumûz-ı ruħı gerçi hâl ü haţ
Ma'nî olur mu yoksa da haţtın hemân seķat
Bir tıfl-ı şâf-şüret-i nev-sâlesin faķat
Biñ zâde-i havâdişe mâder yüzüñ güzel

[26] 'Aşkıñ memâtüma veriyor başka bir şeref
Ölsem bu yolda çok mudur Allâh için telef

Tîr-i ğıţâbına beni etseñ daħi hedef
A'sâbıma sözüñdeki te'sîr ber-taraf
Kılmış beni yediñde musahħar yüzüñ güzel

Bilseñ n'olurdu nağme-i 'aşkıñla meşķimi
Görseydiñ âh bu yolda olan farķ-ı zevķimi
Mestâne çeşmiñ etmede müzdâd şevķimi
H'âbîde gördüğüm seni arttırdı 'aşķımı
Olmuş şafâ-yı h'âb ile hoşter yüzüñ güzel

11

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Ķan görüp zannetme ki hûñh'ârdır göñlüm gözüm
Câzib-i reng-i gül-i ruhsârdır göñlüm gözüm
Müstenûr-i nûr-ı feyz-bârdır göñlüm gözüm¹²
Vakf-ı dîdâr-ı cemâl-i yârdır göñlüm gözüm
Müstefîz-i Maţla'u'l-Envâr'dır göñlüm gözüm

Gerçi yoktur şüphe ki baħr-i faţânet kânidır
Lîk fikr-i sırr-ı kudret sâlib-i iz'ânıdır
Gördüğü esrâr-ı hâķķ u ma'rifet hayrânıdır
Nâzır-ı âyîne-i esrârdır göñlüm gözüm¹³

[27] Menba'-ı ilhâmdan eş'âr u ğüftârı faşîh
Olsa çok mu tâlib-i ruhsâre-i vech-i melîh
Bir kitâb-ı 'aşķtır kim her maķâlât-ı şahîh
Derk eder la'linde mużmer olduĝuñ feyz-i Mestîh
Vâlih-i şun'-ı yed-i Settâr'dır göñlüm gözüm

Mest-i şahbâ-i ezeldir sırr-ı haķtan dem urur
Reng-i nûr-ı 'aynı vech-i tâbnâkinden görür
Zulmet-i ğafllette gerçi zâhiren ğutmaz yürür
Ma'nevî biñ 'âlem-i tahķķi seyr eyler ğurur
Şüretâ sâbit faķat seyyârdır göñlüm gözüm

Küşe-i hecriñde eylersem n'ola âh u enîn
Olmadım hayfâ ki bir gün vuşlatıñla kâmbîn
Döndü sür'atle beni güldürmedi çarħ-ı nigîn
Nâle-i âhim şadâ-yı cüşiş-i eşķim ğazîn
Yekser-i şest-mâye-i ekdârdır göñlüm gözüm

Şebde olsa varına hürşîd-i pür-envâr-ı 'aşķ
Başka bir revnaķ verir eş'ârıma ğüftâr-ı 'aşķ
Gerçi kim hayrette eķkârdır esrâr-ı 'aşķ¹⁴
Etmek olmaz hâşılı 'Aşķı baña inkâr-ı 'aşķ
Kim hemîşe mâ'il-i ikrârdır göñlüm gözüm

¹⁰ Zülf-i zertâr ü perîşâniñ: Metinde "Zülf ü zertâr-ı perîşâniñ" şeklinde geçen bu ibare, anlama ve Nevbahârım adlı eserdeki şekline binaen bu şekilde düzeltilmiştir.

¹¹ Mehmed Emîn Bey'e ait son iki mısraya metinde yer verilmemiştir. Söz konusu iki mısra, Mehmed Emîn Bey'in Nevbahârım adlı eserinden alınmıştır.

¹² Mısrada bir hece eksiktir.

¹³ Bu bendin bir mısraı eksiktir.

¹⁴ Mısrada bir hece eksiktir.

12

[Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[28] *Mest-i la'lim selsebîl-i huldı tebcîl eylerim*
Peyk-i fikri mülhemân-ı kalbe Cibrîl eylerim
Cüy-yi şâfîyim has-ı ilhâdı tenkîl eylerim
Bezm-i rindânı harâbât içre teşkîl eylerim
'Ukde-i müşkilter-i tevhîdi tahlîl eylerim

Mihr-i vechiñ şaldı nûr-ı huld-ı şafâ encâmda
'Aksini seyr ettim hattâ çarh-ı mînâ-fâmda¹⁵
Zînet-i hüsnüñ ne mümkündür ola aşnâmda
Şafvetiñ gördükçe ey rûh-ı muşavver câmda
Pîş-i çeşmimde şafâ-yı rûhu tahyîl eylerim

Tâli' olmaz nûr-ı bâfîn sîne-i pür-kîneden
Seyredilmez şüret-i ma'nî-i gayb âyîneden
Sırr-ı hak zâhir olur fersûde bir peşmîneden
Ma'rifet-âmûz-ı hakķım gaybgâh-ı sîneden
Hâtîfî bir şavt ile bast-ı ekâvîl eylerim

Ma'nîde ser-gerde-i erbâb-ı fînat olmağa
Rûh-ı quds âyîne-i aķlımda şüret olmağa
Cism ü cân âzâde-i zencîr-i hayret olmağa
Gönlüme vahy-âver-i feyz-i hakîkat olmağa
Kâşid-ı idrâki hem-pervâz-ı Cibrîl eylerim

[29] *Şüret-i mir'ât gibi vakf-ı rumûz-ı hayretim*
'Arş-ı ilhâmım nücum-ı aşktandır zînetim
Çarh-âsâ kalmadı tāk-ı serimde fikretim
Vecde gelmezsem sükûnet bulmaz aşlâ şiddetim
Ben bu şüretle cünün-ı aşkı ta'dîl eylerim

Pesttir enķâz-ı âlem biz aña meyl etmeyiz
'Âlem-i a'lâyı gözler nûr-ı hakķı bekleriz
Mülk-i nîstîyi geçer hestî-i peyk-i fikrimiz
Açdığım bâl-i temennâyı Hümâyî şüphesiz
Dâmen-i 'arşı Cenâb-ı Hakķ'a tavşîl eylerim

13

[Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hey ne ma'küstür şu mir'ât-ı felek gördüñ mü sen
Gösterir deyr-i maţâf-ı kalbimi beytü'l-la'an
Dilde nakşı gamzeni gördüñse olma ta'ne-zen
'Ârifem اللہ جمال من جميل كل بن
Secde-gâh ettim aniñ çün rüyuñ ey vechi hasen

Ķalbime la'liñ nice esrârı izmâr ettirir
Nûr-ı vechiñ dilde 'aşku'llâhu izhâr ettirir

¹⁵ Bu mısradâ zihaf vardır.

Nüşa-i hattıñ hemân tevhîdi ikrâr ettirir
Bahş-i hüsnüñ sübha-i Sübhân'ı tekrâr ettirir
Allâh Allâh der gönül vaşfıñla olsa nağme-zen

[30] *Mülk-i ma'nîde eder pervâz hümâ-yı ehl-i 'aşk*
Ķalmaz hâlî haşre dek şahın-ı fezâ-yı ehl-i 'aşk¹⁶
Fânî olmaz neş'e-i pâk-ı şafâ-yı ehl-i 'aşk
Bence şâbittir tenâsühden bekâ-yı ehl-i 'aşk
Bu cihânıñ şimdi Mecnûn'ı benim Leylâ'sı sen

Âdeme 'aşk-ı İlâhî bir güzel şehrahtr
Sâlik-i 'aşkıñ hemîşe rehberi Allâh'tır
Beyt-i hüznümden gelen bu nâle-i cângâhtır
Ķaçma benden rehğüzârıñ hâr-ı zâr-ı âhtır
Gel gülüm pâmâliñ olsun kâle-i şad-çâk-ı ten

Zevk-i la'liñ var iken hisseylemem ben kürbeti
Vuşlatıñdır gönlümüñ dâ'im hayâl ü fikreti
Dâminüñ tutmuş iken Nûrî çeker mi firķati
Düştü dâm-ı zülfüne buldu Hümâyî râhatı
Ķâf-ı istignâda bî-ķaydâne seyr eyler iken

14

[Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Âhı gülpüş ederim bülbül-i cânâne diyü
İçerim zehrini dârü-yı heķimâne diyü
Çalarım bâb-ı Mesîhâ'yı da meyhâne diyü
Hâk-i zillette kalıp meşreb-i rindâne diyü
Çekerim câm-ı gam-ı âlemi peymâne diyü

[31] *Gördüñüz mü nice efsünla o çeşmi Ķara*
Sihr edip vechine bırakmış ki bir âteş-pâre¹⁷
Söyleyiñ Tañrı için kim tayanır bu nâra
Şiddet-i 'aşkıñı 'arz ettiğim anda yâre
Bağladı silsile-i zülfüne dîvâne diyü

Şararıp illet-i 'aşkıñla yüzüm şolmadadır
Eritip cismimi rûh şanki şifâ bulmadadır
Çile-i hecr ü keder artık hemân şolmadadır¹⁸
Ayrılıp fülk-i emel gözden ırâķ olmadadır
Seyl-i eşk-i elemim beñzedi tûfâna diyü

Eylediñ gerçi ferâmüş Rızâ'yı şimdi
O da terk eyledi feryâd u nevâyı şimdi
Olarâķ âlem-i imkânda hevâyî şimdi
Ķolaşır pâk hayâl ile Hümâyî şimdi
Ķam ol bargeh-i vuşlat-ı cânâne diyü

¹⁶ Bu mısradâ zihaf vardır.¹⁷ Mısradâ bir hece fazladır.¹⁸ Bu mısradâ zihaf vardır.

15

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

*Hakîkatle bağan âyîne-i rızâ-yı hamrâya
Şanır ki ma 'kes olmuş hand-i hür-ı cennet-ârâya
N'ola reşk-âver-i rıdvân olursañ ey behîn-mâye
Şeker-ħandeh beda 'atte müşâbih feyz-i Mevlâ'ya
Gören bir ħandeni lâ-ħavle-ħ'ândır Hağ te 'âlâya*

[32] *Eğerçi vaşlına ħasret çeker gönlüm olur mâ`il
Fakağ aşıl murâd seyr-i cemâle olmadır nâ`il
Seni cân üstüne nağş etseler olmağtadır kâ`il
Temâşâ-yı cemâlinden şafâ-yı rûh olur ħâşıl
Naşıl toysun gönül bir böyle rûhânî temâşâya*

*Saňa hürşîd-i nâsût diyor ervâh-ı pür-rüşen
Zemîn-i ehl yanında mihr-i lâhûtî-lağabsın sen
Bu keşmekeş ile ma 'nâ-yı ħüsnünde şaşardım ben
Süveydâ levhine biñ dürlü sevdâ oldu nağş-efken
Düşünce reng-i nâr-ı kâkülüñ levh-i süveydâya
Bilenler der imiş taşvîr-i ħüsnüñ cennet-ârâdır
Cinân rıdvânları şüretkeşi ehl-i temennâdır
Şafâ-yı reng-i ħüsnüñ şanki bir nûr-ı tecellâdır
Baña beytü'l-ħazende nağl-i kaddiñ cilve-peymâdır
Ĥayâlimde döner beytü'l-ħazen Tûr-ı tecellâya*

*Eğerçi muntelhâ-yı sidretü'l-envâr câyındır
Fakağ mevâc-ı ehl-i 'aşğ u sevdâ ħâk-pâyındır
Rızâ'yı cezbe eden ol nağme-i dilsüz nâyındır
Ĥümâyiveş makâmım kâf-ı kûy-ı sidre-sâyındır
Emîn-i vahy-i 'aşğım cebhe-sâyım beyt-i 'ulyâya*

16

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

[33] *Temâşâ kıl gider mi nûr-ı dîde lâ-mekân içre
Girip şehrah-ı ħakğa dâhil ol lâhûtîyân içre
Niçin bu tarz ile gitmezsiñ 'arş-ı âsmân içre
Tuğarsañ âşiyân ey dil bu tāk-ı bîgerân içre
Yine andan edersin şekve her ân u zamân içre*

*Çıkıp şubh-ı şafâya leyle-i pür-târı vazgeç de
Serâpâ nûra ħarğ ol baht-ı nâ-hemvârı vazgeç de
Kederden eyleme feryâd âh u zârı vazgeç de
Ĥamından 'âlemiñ râşid değılseñ bâri vazgeç de
Tarîk-i ħakğa cân ver bir mekân bul lâ-mekân içre*

*Çalış her 'ilme lâkin şun '-ı kâhilden ħabîr olma
Ziyâde ihtimâm et mühmel-âsâ küşe-gîr olma
Gözün aç kendini gör levm ü teşnî'e cedîr olma
Bırağ bu kibr ü dârî cân için nâna esîr olma*

Başîret kıl gör ol nânı ki¹⁹ müdgam imtinân içre

*Bu miñnet-ħâne erbâb-ı dile bir dâr-ı ħikmetse
Niçin keşfetmiyor insân murâd esrâr u ħiddetse
Menâm-ı ħaflete talma eğer mağşad ħakîkatse
Saña çeşm-i nihânî ħişse-i elâf-ı kudretse
Görürsün böyle biñlerce cihânı bir cihân içre*

[34] *Bu sırrı keşf için tâb ü tüvân yok 'ilm ü ħikmette*

*Şafâ-yı nûr-ı ħağ etmez tecelli dâr-ı miñnette
Cihân ser-tâ-be-pâ gerdân iken feyfâ-yı ħayrette
Ĥümâyî tâ'ir-i kuds-âşiyânım ben ħakîkatte
Ne ħam işkeste-bâl oldumsa süflî ħâk-dân içre*

17

[Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

*Bildi ma 'nen nağme-i sūziş-nümâ-yı tab 'ımı
'Aşğ ehli dînlesin destân-serâ-yı tab 'ımı
Âħım izħâr etti ħâl-i ibtilâ-yı tab 'ımı
Eşkim anlattı cihâna mâcerâ-yı tab 'ımı²⁰*

*Vaşlını etmekteyim ben nağme-i âħımla meşğ
Sen buña ħam de ne dersin de baña kâfi bu zevk
Eylerim izħâr nûr-ı 'aşğ ile biñ dürlü şevk
Müncelî âyîne-i rüyumda 'aks-i feyz-i 'aşğ
Eyle istişhâd andan incilâ-yı tab 'ımı*

*Tuysalar ehl-i cehennem şîve-i ħüftârımı
Zevk alırlardı taşavvur eyleyip eş 'arımı
Seyr kıl mir 'ât-ı ħakğa 'aks-i pertev-bârımı
Şanma süflîyim görüp ħâk üzre cism-i zârımı
Bağ da çeşm-i kalb ile gör i 'tilâ-yı tab 'ımı*

[35] *Gerçi etti şüret-i fikr ü ħayâlim müzmaħil
Ben yine âyîne-i devrâna olmam münfa`il
Her ne dem zevk-i ruħ-ı dîdâra mâ`il olsa dil
Tab 'ım ünsiyet-pezîr-i derd ü ħamdır muttaşıl
Muttaşıl devr etmesin ħağ âşinâ-yı tab 'ımı*

*Âteş-i sevdâyı şoktum kalbe şanki n'eyledim
'Aşğ ile beytü's-şafâ-yı kalbimi vâv'eyledim
Bir sürü ħübân ile gördüm seni ben peyledim
Âteşin ruhsârını yârîñ görüp meyl eyledim
Nâra yandım 'âkıbet gördüm cezâ-yı tab 'ımı*

*Var mıdır Nûrî gibi esrâr-ı ħüsnâ âşinâ
Nûr kesilsem çok mudur bi'llâh ben ser-tâ-be-pâ*

¹⁹ gör ol nânı ki: Metinde "verâ-yı ħehânı ki" şeklinde yer alan bu kısım, vezne ve Nevbahârım adlı eserdeki ħâline binaen bu şekilde düzeltilmiştir.

²⁰ Bu bendin bir mısraı eksiktir.

*Mihr-i kud̄sī ŧekkiñ aldı dilde ‘aşk-ı ŧu’lezā
Nūr-ı ma’nī berķ urur her bir sözümde ‘Aşkiyā
Gösterir her bir sözüm feyz-i şafā-yı ķalbimi*

18²¹

[Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün]

*Zahm-ı semnāk-ı dile dahhāk-ı bed-rū aġladı
Dāġımı gördükte hem şīr hem de āhū aġladı
İçtiġim hūnāba Cemşīd-i şafā-cū aġladı
Hālīme Tīmūr [ü] Cengīz [ü] Hülāġū aġladı
Cān yakıp kanlar için cellād-ı bed-hū aġladı*

[36] *Cennete dönmüştü dil bā-ķudret-i i’cāz-ı Rab
Feyz-i şāf-ı ķalbimi eylerdi ķudsīler taleb
Āh kim bād-ı hazān esti dile verdi ta’ab
İñledi āhımla bi’l-cümle vuhūş-ı ķuhsār
Yandı hep taġlar baña eşcār-ı hod-rū aġladı*

*Ķorķma ey dil remz ile derdiñ Rızā’ya söyle kim
Añlasın tā ki seni ķoydu bu hāle böyle kim
Tīşe-i firķat tüvānım kesti zīrā şöyle kim
Ķāresiz bu haste-i hecrim Emīnā öyle kim
Derdime merhem terahhūm etti dārū aġladı*

19

[Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün]

*Gül-i hoşbū-yı cinānıñ tıyarız biz ŧemini
Dā’imā fikr ederiz nūr-ı şafā’ ālemini
Alıp āyīne-i taşvīre bu dehrīñ ġamını
Etmeyiz ālemin endīşe-i keyf ü kemini
Vermeyiz bāda tecerrūd deminiñ bir demini*

[37] *‘Aks-i mir’āt deġil şahm-ı haķīķat içre
Rūh-ı ma’nī bulunur mu hele şūret içre
Geliyor büy-ı fenā çünkü sa’ādet içre
Buluruz rāhatı biz genc-i melāmet içre
Süreriz böyle fenā āleminiñ ālemini*

*Fikriñ a’māk-ı hafāyasına dek biz battıķ
Nice Boķrāt u Felātūn’u bu yolda ŧattıķ
Ele ŧemşīr alaraķtan da każāya çattıķ
‘Aşķ meydānınıñ ol erleriyiz kim attıķ
Vādī-i vahşete Mecnūn gibi çok Rüstem’ini*

*Eyleseñ nāzır-ı gül-şūret-i ruhsār beni
Ederim āyīne-i cānıma menķūş seni
Anı maħv eyleyemez emr-i każā tīġ-zeni*

²¹ Rıza Nūrī, Mehmed Emīn Bey’in dört beyitten oluŧan söz konusu ŧiirinin üç beytini tahmīs etmiştir.

*‘Aşķ ile gerçi fedā eylemişiz cān u teni
Etmeyiz līķ fedā kimseye cān maħremini*

*Remy olup sīne-i taķdīre düşen dāneleriz
Ķoķlarız gül ruhunu gerçi ki pervāneleriz
Mey-i ‘unnābla deġil ‘aşķ ile mestāneleriz
Taķmıŧız boynumuza bir sürü dīvāneleriz
Dilberīñ silsile-i zūlf-i ħam-ender-ħamını*

20

[Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün]

[38] *Sāye-pervāz hūmā bī-per ü bāl olsa daħi
Gül-i rengīn-cemāl vehm ü hayāl olsa daħi
Naġme-i nāy-ı ciger-sūz kelāl olsa daħi
‘Aşķ gönlümde eşer-sāz-ı melāl olsa daħi
Yine terk eyleyemem terke mecāl olsa daħi*

*Murġ-ı kud̄sī-i dilim ez-ser ü pā gülpūştur
‘Aks-i dildār ile hūnāb-ı çeşmim pūr-cūştur²²
Nice efsāne-i Cemşīd ü Ferūdūn boştur
Ma’nī-i nüsha-i esrār-ı muħabbet hoştur
Naķş-ı elfāzı sevād-ı ġama dāl olsa daħi*

*Çok mu āġūş-ı hayāle alıp ol gül-bedeni
Şūret eyler isem āyīne-i ‘irfāna teni
Yoksa da ŧāhid-i ma’nī-i hayāliñ düzeni
İbtilā ehl-i kemāl etti haķīķatte beni
N’ola zāhirde kemālimde zevāl olsa daħi*

*Ķaçarım olsa da mir’āt-ı dīġer hūbāndan
Naķş olup rūh-ı Mesīh şa’şa’a şalar andan
Verseler reddederim āb-ı hayāt-ı cāndan
Neşve-i feyz alırım cāma ġam-ı cānāndan
Eşeri sem gibi bürdā-i ‘uzāl olsa daħi*

[39] *N’ola her ŧubh u mesā eyler isem zīkr-i Vedūd
Eylemiş feyzine mażhar beni Rabb-ı Ma’būd
Murġ-ı rūhūm ederek ħıŧta-i lāhūta şa’ūd
Bulurum ben de Hūmāyī gibi yoklukta vücūd
Yaķarım āteş-i ‘aşķa per ü bāl olsa daħi*

21

[Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün]

*Hāy hū lāzım deġil neyzen bıraķ mizmārını
Rūzgāra verme ķalbiñ āh-ı āteş-bārını
Gör o cānānıñ ruħu mir’āt-ı revnaķ-dārını
Eyliyor taşvīr seyr et kākūl-i zertārını
Ben perīşān-ħāŧırıñ bir bādī-i efkārını*

²² Bu mısradā vezin kusuru söz konusudur.

Hüsnüne baktıkça arttı dilde nâr-ı iştîyâk
Şu 'le-i hüsnü dile bıraktı şafâ-yı ihtirâk
Nâr ile gūyâ şafâ-yı hulûd etmiş ittîfâk
Rûy-ı şâf u âteşini eylemiş tevîd bak
Hakkın envâr-ı cemâliyle celâl-âsârını

Hey ne efsünkârdır bu şem '-i pür-envâr-ı 'aşk
Eyliyor sūz-ı per-i pervaneyi gülnâr-ı 'aşk
Bağ ne şüret gösterir mir 'ât-ı âteş-zâr-ı 'aşk
Gönlümü bir gülşen-i pür-nūr kılmış nūr-ı 'aşk
Sînemi aç gör Halîlu'llâh 'ın âteş-zârını

[40] Murğ-ı rûhum tutmamışken mülk-i ma'nîyi
vağan

Dîde-i mestânesi reşk-âver-i Cemşîd iken
Ey hümâ hestîliğim yâd eylesin ol gül-beden
Aındırıldım dîde tûfân hîz-i feyz olduğca ben
Bezm-i cūşâcūş-ı 'aşkıñ sâğar-ı serşârını

Nefha-i şûru ne bilsin hâk-i zillet olmayan
Vuşlatuñ zevkiñ bilir mi dūş-ı hasret olmayan
Pek çok hâletler bilir Rıdvân-ı cennet olmayan
Müstefîz-i devr-i ikbâl-i melâmet olmayan
'Âlemiñ ikbâli zanneyler idim idbârını

Nağş-ı lafz-ı mâsivâyı levh-i kalbinden silip
Nūr-ı feyz-i 'izzeti âyîne-i ma'nî bilip
Sâye-i vehmi²³ bırakmış şüret-i Hakk'a girip
Hestî-i mevhumdan geçmiş Hümâyî derk edip
Zulmet-âbâd-ı fenâ içre bekâ envârını

Bir Gâzel-i 'Acizî

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Munkalib olmuş hevâya cân gibi cânânı bil
Resm-i kaddiñ şuver-i habâba vehm eyle ol cânı bil²⁴

[41] Seng-i lahd üstündeki ey mâhim 'aks-i şüretiñ
Âteş-i reşke düşürdü ravza-i rıdvânı bil

Görmeyince 'aks-i la'liñ içmedi âb-ı hayât
Gitti vehmiñ uğruna İskender-i devrânı bil

Besleyip hünâb ile cân vermek ister 'aksine
Küfr tutma 'aşk mesti dîde-i giryânı bil

Yum gözüñ mir 'ât-ı hüsn-i Yūsuf'u fikr et Rızâ
Bağ Zelîhâ'ya nedir râz-ı dil-i pinhâmı bil

Şūrâ-yı devlet ketebesinden 'Abdurrahmân Bey
hakkında şâ'ir-i hikem-âmüz Mehmed Emîn
Beyefendi merhûmuñ çekide-i silkü'l-le'al nazm u
belâgat buyurmuş oldukları merşîye-i ciger-süzdur:

[Mef'ülü mefâ'ilün fe'ülün]

Dīvân-ı 'azîm-i kibriyâda
Fermân-ı kazâ olunca cārî
Gelmekte zuhûra ıztırârı
Biñ vak'a bu dâr-ı ibtilâda
Sırr-ı hikem-i hakîm-i kudret
Etmekte 'ukülü garq-ı hayret

[42] Gösterdi yine felek cihâna

Bir fâci'a-i nevîn-i hasret
Verdi yine kâ'inâta zulmet
Bir zulm-i elîm-i vahşiyâne
İnsân denilen sibâ'-ı vahşî
Haktan bile etmiyor tehâşî

Bir dest-i karîn-i gâyz u 'udvân
Olmağla 'amel-pezîr-i vahşet
Bir dürr-i yetîm-i âdemiyet
Al kanlar içinde oldu gâltân
Yâ Rab bu ne hâl-i mâtem-engîz
Yâ Rab bu ne zulm-i dehşet-âmîz
Bir vâlideniñ cihânda işte
Mağşûl-i hayât-ı müste'ârı
Cây eyledi genç iken mezârı
Şaşmaz mı cihân şu ser-nüvişte
İcâb-ı zuhûr-ı fi'l-i şeytân
Hâk oldu zavallı 'abd-i Rahmân

[43] 'Âlemde hayât 'âleminde
Tam zevk alacak zamân iken âh
Meydân-ı kazâyâ düştü eyvâh
Ayrıldı o bî-behâ deminden
Encâma erince vaqt-i merhûn
Tâ sağ memesinden urdu kurşun

Mağvetti o zağm-ı hün-feşânıñ
Te'sîr-i şedîd-i ıztırâbı
Vehindeki revnağ-ı şebâbı
Pek şâtır imiş zavallı anıñ
Gelmezdi gurûb vaqtı dehre
Bir öyle garîb gamlı çehre

Olmakta enîn-i gamla demsâz
Âheng-i hurûş-ı cây-ı hünâb
Nâzım yatıyor bu hâlde bî-tâb
Rûhu ediyor semâda pervâz

²³ vehmi: Metinde "pür-vehmi" şeklinde yer alan bu kelimenin başındaki "pür" kelimesi vezne binaen transkripsiyonlu metne dâhil edilmemiştir.

²⁴ Bu mısra da iki hece fazla olduğundan vezin bozulmaktadır.

Belki melekūta oldu vāşıl
Gül cismi faқаt zemīne āfil

[44] Kıl meşhed-i pākini ziyāret
Gör hālet-i Kerbelāyı anda
Giryān melekler āsmānda
Yağmakta o hāke nūr-ı rahmet
Āfākı muhīṭ ebr-i ālām
Bārān-ı sirişke yoktur ārām

Ey gonce-i naḥl-i nevcivānī
Ey tāze nihāl-i bāğ-ı fıtrat
Verdiñ mi bahār-ı 'ömre gāyet
Gördüñ mü bu nā-be-cā hazānı
Yok şimdi tarāvetiñ yüzüñde
Baygın bakıyor güzel yüzüñde

Ol ālet-i saht-ı merge karşı
Nāzik eliñi hedef mi ettiñ
Parmaklarını telef mi ettiñ
Billür tayanır mı senge karşı
Kırşunla olur mu hīç gülüşmek
Kābil mi ecelle pençeleşmek

[45] Eyvāh şarardı şoldu rüyuñ
Hayfā heder oldu gitti cismiñ
Yalnız bir ağızda kaldı ismiñ
'Aks etmede hem meşāma büyuñ
Efsūs saña hezār efsūs
Olduñ güzelim şehīd-i nāmūs

Ātīde o şanlı ḥānumānīñ
İkbālini beklüyordu senden
Ḥāṭırda bile değildi şiven
Bağ gāyeti n'oldu mācerānīñ
Sen ḥāneñi bir zamān şen ettiñ
Şimdi kime terk edip de gittiñ

Olduñ bu acıklı vākı 'añla
Ser-defter-i ḥādişāt-ı 'ālem
Sālnāme-i vākı 'āt-ı 'ālem
Al kana boyandı fāci 'añla
Hoştur yine hoş mizāc-ı devrān
Hün-ı şühedāda olsa tūfān

[46] Ey māder-i mihribān-ı mazlūm
Ey kūşe-güzīn-i beyt-i aḥzān
Ey derdkeş-i belā-yı hicrān
Ey girye-güzār-ı tıfl-ı ma 'şūm
Kıl fāci 'ayı hemīşe tezkār
Çek āh-ı hazīni ağla her bār

Āyīn-i 'amīn-i derd-i mātem
Āheste-enīn-i nevḥa-gerdir
Āheng-i ḥazīn-i eşk-i terdir
Biñ āh-ı siyāh-ı serd-i mātem
'Ālemde yaman belā-yı kāhir
Ḥasret denilen felāketiñdir

Dil gamzede sīne dāğ-küster
Gīt ḥūn-ı ciger-āfet mezāra
Döndür o mezārı lāle-zāra
Bir manzara-i fecī 'a göster
Et göklere sevḳ-i āh-ı firḳat
Kıl māteme ehl-i 'arşı da 'vet

[47] Azdır ebediyen ağlasañ az
Azdır ne kadar te 'ellüm etseñ
Evlādıñ için teverrüm etseñ
Maḥşerde de nāle eyleseñ az
Bir yara ki iltiyām bulmaz
Te 'şiri anıñ ḥitām bulmaz

Lākin azıcık da kıl ta 'akḳul
Aḥkām-ı kazā-yı Kirdigār 'ı
Ta 'dīl-i taḥassür ile bāri
Allāh 'a biraz da et tevekkül
Kulluḳ bize çünkü feyz-i ḥaḳtır
Taḳdīr-i rızāda farz-ı ḥaḳtır

Taḳdīre hemān 'aḳīde-bend ol
Tut dest-i rızāda ḥabl-i şabri
Ḥaḳtan ara inşirāḥ-ı şadri
Her yāre ki sen cebīre-bend ol
Gel kendine gel tecennün etme
Derd üstüne derde karşı gitme

[48] Allāh saña iktidār versin
Katlanmağa bu acıklı ḥāle
Ālām ki eylesin izāle
Bir kuvvet-i iştibār versin
Etsin o Cenāb-ı Rabb-i Raḥmān
Cān-pāreni de enīs-i riḍvān

Sābīkāñ encümen-i tefṭiş ü mu 'āyene a 'zā-yı kirāmdan
ve el-yevm kütüphāneler müfettişi fażīletli Aḥmed
Şüreyyā Efendi ḥazretleri aşıl mecmū 'ayı müṭāla 'a
ettiği şırada müte 'essir olmağla beyt-i ātīyi inşād
buyumuştur:

ارى الموت يختار الكرام كانه
لأهل المعالى و المكارم عاشق

SONUÇ

Çalışmamızda, Manastırlı Rızâ Nûrî tarafından Mehmed Emîn Bey'in *Nevbahârım* isimli eserindeki gazellerine yazılan tahmislerden oluşan *Tahmîsât-ı Nevbahârım* isimli eserin metnine yer verilmiştir. Edebiyat tarihlerinde kendilerine pek yer bulamayan bu iki şairin şiirlerine dikkat çektiğimiz bu çalışmada, genç yaşta vefat eden Mehmed Emîn Bey'in kendi döneminde sevilen biri olduğu tespit edilmiştir. Zira kendi devrinde klasik Türk şiiri taraftarlarının üstadı konumunda olan Muallim Nâcî'nin, Mehmed Emîn Bey'in vefatı üzerine bir yazı yazarak ölümünün herkesi derinden yaraladığını ifade etmesi ve genç yaşta ölen şairin eserlerinin bir araya getirilerek esere de Nevbahârım isminin verilmesi fikrinin Muallim Nâcî'ye ait olması, şairin takdir gördüğünün işaretleridir.

Çalışmamızda, metni neşredilen *Tahmîsât-ı Nevbahârım*'daki şiirlere bakıldığında iki şairin de şiirin teknik yönlerine ve şiir geleneğine hâkim oldukları görülmektedir. Ancak Manastırlı Rıza Nûrî'nin çalışmamızda da işaret ettiğimiz gibi bazı yerlerde zihafa düşmekten kurtulamadığı görülmektedir. İki şairin de klasik Türk şiiri geleneğine uygun tarzda kaleme aldıkları şiirlerinde kullandıkları dilin devrine göre sade ve anlaşılır olduğu da dikkat çekmektedir.

Bu çalışmayla şiirlerine dikkat çektiğimiz iki şairin başka araştırmacılar tarafından da bilimsel çalışmalara konu edilip edebiyat tarihimizdeki yerlerini alacaklarını ümit ediyoruz.

KAYNAKLAR

- Arslan, Mehmet, Nûrî, Rızâ Nûrî, Manastırlı. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatinsimlersonuzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6444> (Erişim Tarihi: 18.06.2019).
- Bursalı Mehmed Tâhir Bey (1972). *Osmanlı Müellifleri*, (Haz.: A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), C. 22, İstanbul: Meral Yayınevi.
- Erdoğan, Mehtap, Hümâyî, Mehmed Emîn Bey. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatinsimlersonuzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5160> (Erişim Tarihi: 16.06.2019).
- İbnülemin Mahmud Kemal İnal (1969). *Son Asır Türk Şairleri*, C. 1, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Muallim Nâcî (1884). *Âlem-i Edebiyatımızda Bir Mahzûniyyet. Nevbahârım*, İstanbul: Mahmûd Bey Matbaası.
- Muhammed b. İsmail Aclunî (t.y.). *Keşfü'l-Hafâ*, C. I, Beyrut.
- es-Seyyid Ahmed el-Hâşimî (1995). *Mizânu'z-Zeheb fî Sinâ'ati Şi'ri'l-Arab*, Beyrut.
- Tâhirü'l-Mevlevî (1994). *Edebiyat Lüğatı*, (Neşre Hazırlayan: Kemâl Edib Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi.